Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nauka.com.ua | № 11, 2021 | 25.11.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.102](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.102)

УДК: 504:[33+336]

В. М. Антоненко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри управління і фінансово-економічної безпеки,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
ORCID ID: 0000-0002-8220-5813
О. М. Сухіна,
к. е. н., старший науковий співробітник відділу екосистемного оцінювання,
Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України
ORCID ID: 0000-0002-5605-2606
Я. О. Ляшок,
д. е. н., професор, ректор, ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
ORCID ID: 0000-0002-7643-8485
О. Ю. Попова,
д. е. н., професор, завідувач кафедри управління і фінансово-економічної безпеки,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
ORCID ID: 0000-0002-9093-5912
Я. Ю. Дьякова,
аспірант кафедри управління і фінансово-економічної безпеки,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»;
заступник директора департаменту - начальник управління економіки природокористування,
поводження з відходами та оцінки впливу на довкілля, Донецької обласної державної адміністрації
ORCID ID: 0000-0002-5777-3317

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ПОРЯДКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

V. Antonenko
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and
Financial and Economic Security, Donetsk National Technical University
O. Sukhina
PhD in Economics, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Ecosystem Assessment
Natural Resource Potential, Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of
the National Academy of Sciences of Ukraine
Ya. Liashok
Doctor of Economic Sciences, Professor, Rector, Donetsk National Technical University
O. Popova
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Management and Financial and
Economic Security, Donetsk National Technical University

Ya. Diakova

Postgraduate student, Donetsk National Technical University;
Deputy Director of the Department of Ecology and Natural Resources of the Donetsk Regional State Administration - Head of the Department of Environmental Economics, Waste Management and Environmental Impact Assessment, Donetsk Regional State Administration

PRIORITY VECTORS FOR REFORMING THE ORDER OF ENVIRONMENTAL TAXATION OF ECONOMIC ENTITIES

Виконано порівняльний аналіз динаміки обсягів викидів забруднюючих речовин та капітальних інвестицій на охорону довкілля. Зроблено висновок про відсутність прямого ефекту впливу державного фінансування на зменшення викидів, що підтвердило тезу про неефективне, можливо – й нецільове, використання відповідних бюджетних коштів. Наголошено, що особливу увагу необхідно звертати на фінансові (у даному випадку – фінансові) інтереси держави.

Показано, що діючий механізм екологічного оподаткування не тільки не забезпечує захист інтересів держави, а й децю ігнорує справедливість у розподілі між іншими учасниками екологічних процесів економічних вигід від використання природних ресурсів країни. Обґрунтовано, що це у свою чергу робить деяких з них незацікавленими в заощадливому поводженні з природними ресурсами, а у інших, навпаки, – формує споживацьке ставлення до них. Проведене наукове дослідження виявило наявність певних прогалин у вирішенні проблеми екологічного оподаткування суб'єктів господарювання, так само і у сфері дієвості економічних стимулів та фінансової політики щодо регулювання поведінки користувачів природних ресурсів. Сформовано пропозиції щодо пріоритетних напрямків реформування порядку екологічного оподаткування діяльності суб'єктів господарювання.

A comparative analysis of the dynamics of pollutant emissions and capital investments in environmental protection is performed. It was concluded that there is no direct effect of public funding on emission reductions. That fact is confirmed the thesis of the inefficient, possible - and inappropriate all of the budget funding. It is emphasized that special attention of researchers should be paid to the financial (in this case - fiscal) interests of the state. It is shown that the current mechanism of environmental taxation not only does not protect the interests of the state, but also somewhat ignores the fairness in the distribution among other participants in environmental processes of economic benefits from the use of natural resources. It is substantiated that this in turn makes some of them uninterested in the economical management of natural resources, and in others, on the contrary, forms a consumer attitude towards them. Amendments to the Tax Code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine to ensure the balance of budget revenues are analyzed. It was found that the compensatory and fiscal functions of taxes should provide protection, in addition to the interests of the state as a participant in environmental processes, as well as the interests of other participants. Violation of the basic conditions for the distribution of income received from the commercial use of natural resources and its taxation has been established. It is proved that the rent for the extraction (use) of natural resources does not meet the requirements of fairness in the distribution of profits (excess profits). Among them are: firstly, by miners who are, for example, in relatively better mining and geological conditions; secondly, exporters of natural resources who receive a budget refund of value-added tax (VAD) more than the amount of so-called rent paid by them; thirdly, those who have a share of the state in their statutory fund at the level of at least 25% and only for this reason do not enjoy a substantial tax benefit. The research revealed certain gaps in solving the problem of environmental taxation of economic entities, as well as in the field of effectiveness of economic incentives and fiscal policy to regulate the behavior of users of natural resources. Proposals concerning the priority vectors of reforming the procedure of environmental taxation of economic entities have been given.

Ключові слова: екологічне оподаткування; природно-ресурсний потенціал; стимулювання; фінансові інтереси; екологічна політика; бюджет.

Key words: environmental taxation; natural resource potential; incentives; fiscal interests; environmental policy; budget.

Постановка проблеми. Сучасні економічні умови висувають питання інтенсивного використання ресурсного потенціалу при проведенні політики заощадливості. А це залежить від того, як і наскільки зацікавлені економічні суб'єкти – саме людський чинник впливає на стан вирішення означеної проблеми і перебіг будь-яких дій стосовно досягнення такого ефективного й заощадливого використання. Суб'єктивізм у даному випадку обумовлений саме діями (або бездіяльністю) усіх зацікавлених осіб, які так чи інакше, прямо чи опосередковано, приймають участь у здійсненні якихось дій (або припускаються бездіяльності) щодо поводження з природними ресурсами.

Одним з таких суб'єктів, що мають безпосередній інтерес до використання природно-ресурсного потенціалу країни, є держава, бо саме їй у першу чергу належить право власності на природні ресурси. Звісно, що, фінансуючи заходи у сфері поводження з природними ресурсами та охорони природного середовища, держава зацікавлена у ефективному і цільовому використанні витрачених на ці цілі коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На те, що використання наявного природно-ресурсного потенціалу для кожної країни в сучасному світі є найважливішим питанням сьогодення, вказується, наприклад, у ряді публікацій провідних вчених економістів та практиків, дослідження яких спрямовано на визначення міри впливу держави на стан довкілля, зокрема через фінансові інструменти. На безпосередній інтерес викликають результати досліджень, в яких наголошується на тому, що має місце безпосередня залежність між рівнем добробуту суспільства, ефективністю національної економіки та рівнем поводження з природно-ресурсним потенціалом. Крім того запаси, рівень освоєння та залучення до господарського обігу в країні як обмежують, так і прискорюють економічний розвиток країни, визначають її місце в системі міжнародних економічних відносин, що орієнтує на пошук дієвих інструментів стимулювання раціонального використання природних багатств держави, зокрема фінансових. Останні набувають пріоритетності у збереженні та відновленні довкілля країни та ефективної розбудови соціально-економічних відносин в умовах трансформації суспільних відносин, що вимагає детального дослідження впливу фінансової політики та перегляду порядку екологічного оподаткування діяльності суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. Метою статті є характеристика пріоритетних напрямків реформування порядку екологічного оподаткування діяльності суб'єктів господарювання.

Основні результати дослідження. Враховуючи наявність природно-ресурсного потенціалу в Україні (про що йшлося вище), можна стверджувати, що об'єктивні умови для економічного розвитку наша країна має. Але, крім об'єктивних умов, необхідно активізувати ще й суб'єктивні чинники, залучаючи до цього економічних суб'єктів, причетних до поводження з природними ресурсами; тобто ставити на порядок денний та вирішувати питання дієвого економічного стимулювання ефективного й заощадливого використання цих ресурсів.

Однак, практика, на жаль, свідчить про абсолютно протилежний стан речей. Наприклад, як видно з порівнюваних тенденцій змінювання обсягів викидів забруднюючих речовин, капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища (рис.1), за умови досить суттєвого зростання витрачених державою коштів обсяги забруднення в країні зменшуються надто повільно. Необхідно звернути увагу на те, що зростання бюджетних коштів, виділених на охорону природного середовища, спостерігається як у стратегічному масштабі (капітальні інвестиції), так і в поточних періодах. Ба більше – можна припуститися, що причиною часового зменшення зазначених забруднень скоріш могло бути не вплив профінансованих і запроваджених заходів, а скорочення виробництва та інші проблеми на деяких українських підприємствах, а з 2014 року – і вплив окупації АРК і м. Севастополя та частини територій у Донецькій та Луганській областях; в останній період також могла вплинути і світова пандемія, пов'язана із COVIDом.

Рис. 1. Темпи зростання викидів забруднюючих речовин, капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища в Україні, % (за 2014-2020 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело: складено Антоненко В. М. за даними [1-3]

Порівняння цих тенденцій також підтверджує відсутність чутливого впливу обсягів фінансування природоохоронних заходів на зменшення забруднень природного середовища; крім того, спірним залишається і те, що головною причиною може бути окупація частини території країни, бо на позір помітно явного стрибкоподібного перетину тенденцій у змінюванні досліджуваних показників у 2014 чи у 2015 роках не спостерігається: з державного бюджету і після цього періоду саме обсяги бюджетних коштів КІ і ПВ якось дивним чином «стрибають» то вниз, то вгору. То можемо зробити припущення про наявність певних проблем у фінансуванні природоохоронної діяльності, навіть про неефективне чи нецільове використання державних коштів, та про відсутність стратегії у виділенні бюджетних коштів на капітальні і поточні заходи, бо саме на це вказують «стрибки» КІ і ПВ на графіку (рис. 2). Зменшення обсягів викидів, як було анонсовано, може бути пов'язано із скороченням обсягів виробничої діяльності українських підприємств, для з'ясування чого, щоб перевірити цю версію, маємо зіставити їх динаміку із зміною забруднюючих викидів.

Отже, прямого ефекту впливу державного фінансування на зменшення цих викидів не спостерігається, що підтверджує висловлену вище тезу про неефективне, можливо – й нецільове, використання відповідних бюджетних коштів. При цьому особливу увагу необхідно звертати на фінансові (у даному випадку – фінансові) інтереси держави. Офіційно оприлюднена звітна інформація про надходження до бюджету рентної плати за використання природних ресурсів та екологічного податку зібрана зі звітів Мінфіну України і Державної казначейської служби України [4; 5; 6]. Графічно це проілюстровано на рис. 2.

Рис. 2. Фактичні податкові надходження до бюджету рентної плати за використання природних ресурсів і екологічного податку (разом надходження) та капітальних інвестицій і поточних витрат на фінансування природоохоронної діяльності (разом фінансування) в Україні, у млн. грн.

Джерело: побудовано Антоненко В. М. за даними [4-6]

З діаграм на рис. 2 висновується парадоксальне становище із захистом державних інтересів у сфері природоохоронної діяльності: за умови зменшення у часі податкових надходжень (а це ж без врахування інфляційного чинника!) зростають фінансові витрати держави на цю діяльність, причому розрив між ними (тобто розбалансованість) зменшується не на користь держави, аж поки у 2020 році спостерігаємо перевищення фінансування над надходженнями. До речі, варто згадати, що це ще без врахування надто забруднених окупованих територій Донецької і Луганської областей.

Про те, що з державного бюджету виділяється набагато більше коштів, ніж держава отримує у вигляді екологічних податків, влучно пише також С. Сучек: «Екологічне оподаткування – один із найважливіших стимулів раціонального природокористування. Основна ідея введення екологічних податків полягає у встановленні прямої залежності між розміром податкових відрахувань та ступенем негативного впливу на навколишнє природне середовище й природні ресурси в результаті діяльності суб'єктів господарювання» [7, с. 87]; і з цією авторкою, безумовно, не можна не погодитися.

Маємо додати, що, дійсно, держава вельми зацікавлена у збільшенні фінансових джерел для вирішення екологічних проблем, тому це необхідно враховувати при формуванні і подальшій реалізації екологічної політики в країні. Але, попри наявність чималої кількості публікацій на цю тему, – конкретної ідеї щодо вирішення такої задачі немає. Наприклад, цитовані вище науковці фіксують той факт, що екологічні податкові надходження в Україні не виконують своїх компенсаційних, стимулюючих та фіскальних функцій через ряд проблем у сфері екологічного оподаткування, бо обсяг надходжень від цього виду оподаткування та його частка у податкових надходженнях залишаються незначними і недостатніми для фінансування необхідних природоохоронних заходів, отже компенсаційна та фіскальна функції екологічного податку нереалізовані [8, с. 17].

Вражаючим з цього приводу є порівняння обсягів екологічних податків в Україні (у перерахунку по офіційному курсу гривні до євро) і в інших країнах Європи, яке доводить, що за останні роки в Україні екологічні надходження складають від аналогічних джерел в: Німеччині 30-50 %; Польщі 2-3 %; Естонії 25-55 %; Латвії 20-36 %; Литви 24-38 %; Румунії 4-9 %; Словенії 11-21 %; Словаччини 12-23 %; Австрії 2-4 %; Угорщині 6-11 %; а до таких надходжень в Італії близько 1 % (розраховано за даними [8, с. 90]).

Разом з тим, незважаючи на досить різке відставання України від інших країн світу у сфері екологічного оподаткування, уряд, хоча теоретично (задекларовано) і звертає увагу на це питання, але не надто переймається його кількісним (реальним) вирішенням. Так, вивчення нормативних документів довело, що ані в колишньому Законі «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI [9], ані в діючому Розпорядженні Кабінету міністрів України «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року» від 8 листопада 2017 р. № 820р [10] немає в принципі конкретних планів щодо реформування екологічного оподаткування. Разом з тим, у якості цілей держави у цій сфері вказаним Законом анонсувалося впровадження економічних і фінансових механізмів, зокрема реформування оподаткування та підвищення збору за забруднення природного середовища та податкового навантаження на шкідливі для суспільства види діяльності, на шкідливу для здоров'я людей продукцію, ресурсні та екологічні платежі (ст. 4.10 Закону). Цей Закон втратив чинність на підставі Закону [№ 2697-VIII від 28.02.2019 р.](#), а заплановані ним зміни, на жаль, на практиці не відбулися, тобто ситуація із фінансуванням природоохоронної діяльності в країні вирішена не була. Це іще більше погіршило екологічне становище в країні.

У вище згаданій Національній стратегії підкреслювалося, що в Україні склалася критична ситуація, пов'язана із екологічними загрозами, спостерігається поглиблення екологічної кризи, неефективне (порівняно із іншими розвинутими країнами) управління природними ресурсами в цілому та управління відходами зокрема, відсутність відповідної інфраструктури. Однією з причин такого становища було названо неефективність впроваджених економічних інструментів. Але при цьому, знову ж таки, бракує конкретики, тобто в розділах «Очікувані результати» та «Показники реалізації стратегії» державою не передбачаються конкретні цільові кроки економічного стимулювання суб'єктів, які б мали бути зацікавлені у реалізації цих стратегічних планів: жодної згадки про чіткі зміни у екологічному законодавстві або хоча б про необхідність їх впровадження! Досить скромно наприкінці Стратегії вказується, що її «реалізація здійснюватиметься за рахунок і в межах бюджетних призначень, передбачених центральним органам виконавчої влади, іншим державним органам на відповідний рік, інших джерел, не заборонених законодавством». Тобто – чи означає це, що держава залишається «сам на сам» при вирішенні такої загрозливої критичної екологічної кризи в країні? Чому чітко і рішуче не плануються зміни до екологічного оподаткування, які як раз і мали б забезпечити економічну зацікавленість усіх суб'єктів?

Відповідні пропозиції щодо збільшення розмірів вже надходять від фахівців, які занепокоєні екологічною ситуацією в країні, в результаті чого підготовлений і вже 5 жовтня 2021 року процедурно пройшов друге читання в Верховній Раді Проект Закону № 5600 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» [11]. В Проекті Закону передбачається, зокрема:

- збільшення ставок екологічного податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти збільшити в 1,6 рази та передбачити їх підвищення у 8 разів у 2029 році, за викиди двоокису вуглецю (CO₂) з 10 грн/т до 30 грн/тонну, за відходи для підприємств гірничої промисловості з 0,49 грн до 1,5 грн/тонну;

- розширення бази оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин і запровадження диференційованих ставок рентної плати за спеціальне використання поверхневих вод.

Це дає об'єктивні підстави стверджувати, що чергові стратегічні плани держави, які були зафіксовані у Стратегії, скоріш за все, не будуть виконані, бо ситуація вимагає більш рішучого підходу до: по-перше – більш суттєвого підвищення податкових ставок, пов'язаних із використанням природних ресурсів і забрудненням природного середовища, і, по-друге – забезпечення комплексного розгляду фінансових питань щодо оподаткування природних ресурсів, а не вибіркового підвищення ставок за деякими їх видами.

Компенсаційна і фінансова функції податків мають забезпечувати захист, крім інтересів держави як учасника екологічних процесів, також і інтересів інших учасників. Економічні відносини між ними полягають у розподілі доходу, отриманого від комерційного використання природних ресурсів; причому, процес цього розподілу має бути справедливим і відповідати економічним інтересам усіх учасників.

Але вимога справедливого розподілу порушується, і в першу чергу, такі порушення санкціоновані діючим в Україні податковим законодавством. Наведемо тільки один, але показовий, приклад. Саме встановлена Податковим кодексом України рента за видобуток (використання) природних ресурсів не відповідає вимогам справедливості щодо розподілу прибутків (надприбутків), отриманих, по-перше, видобувачами, що знаходяться, наприклад, в порівняно кращих гірничо-геологічних умовах; по-друге, експортерами природних ресурсів, які отримують бюджетне відшкодування ПДВ більше за суму сплаченої ним так званої ренти; і, по-третє, тими, які мають в своєму статутному фонді частку держави на рівні не менше 25 % і тільки з цієї причини зовсім не обгрунтовано користуються суттєвою податковою пільгою.

То завважимо принагідно, що діючий механізм екологічного оподаткування не тільки не забезпечує захист інтересів держави, а й дещо ігнорує справедливість у розподілі між іншими учасниками екологічних процесів економічних вигід від використання природних ресурсів країни. А це у свою чергу робить деяких з них незацікавленими в заощадливому поводженні з природними ресурсами, а у інших, навпаки, – формує споживачьке ставлення до них.

Висновки. В цілому проведене наукове дослідження виявило наявність певних прогалин у вирішенні проблеми екологічного оподаткування суб'єктів господарювання, так само і у сфері дієвості економічних стимулів та фінансової політики щодо регулювання поведінки користувачів природних ресурсів.

З наукової зору, вирішення цієї проблеми має бути кардинальна зміна підходу до сутності, принципів формування і подальшої реалізації економічного механізму екологічного оподаткування. У цьому контексті в нашому дослідженні піднімаються такі питання, на які автори даної статті звернули увагу та обгрунтовують наступне:

по-перше, треба визнати той факт, що сучасна наука, на жаль, певним чином загальмовує урахування економічних (фінансових) інтересів учасників (суб'єктів) екологічних процесів, що негативно впливає на ці процеси і на вирішення їх проблем. Тому об'єктивно необхідною, і чим далі – тим більше, стає задача зміни такого підходу, бо накопичені у цій сфері проблеми можуть бути вирішені із залученням дієвих економічних стимулів, а досліджувати процеси екологізації (причому в будь-якому сенсі і з будь-якої позиції) варто тільки в поєднанні з економічним складником, тобто з погляду економічних суб'єктів, які мають певне відношення до цих процесів;

по-друге, саме врахування економічних інтересів цих суб'єктів має бути основою розробки спеціального економічного механізму, який через ефективно діючі економічні стимули забезпечить як зменшення наслідків екоруйнування, так і сприятиме заощадливому ефективному використанню природних ресурсів; зазначимо, що саме інтереси мають бути базою для формування механізму впливу на зацікавлених суб'єктів для вирішення екологічних питань;

по-третє, в контексті врахування фінансових інтересів учасників екологічних процесів у першу чергу необхідно перейматися інтересами держави, яка має забезпечувати формування і підтримання в нормальному стані природного середовища. Для цього, як довели проведені дослідження, надто важливою, своєчасною і навіть – «кричущою» є пропозиція про кардинальне реформування екологічного оподаткування як з точки зору збільшення податкових ставок, так і з позиції реструктуризації саме екологічного оподаткування;

по-четверте, необхідно провести спеціальне дослідження стосовно доходів, отримуваних експортерами природних ресурсів на предмет того, що отримувані ними доходи від експорту також мають рентні ознаки надприбутків, що, якщо дотримуватися економічної (у цьому випадку – податкової) справедливості, то надприбутки, пов'язані не з зусиллями підприємств, а з більш вигідними умовами їх господарювання, повинні не пільгуватися, а підпадати під більш вагоме оподаткування.

Віддаючи повагу вченим, які зробили внесок у дослідження проблеми екологізації та суміжних з нею питань, наголосимо на тому, що подальший розвиток у створенні ефективного механізму екологічного оподаткування в системі управління господарськими процесами й комерційного використання природних ресурсів при покращенні екологічних характеристик передбачає, перш за все, реформування податкового законодавства з метою заміни діючої системи оподаткування до використання природних ресурсів на обгрунтоване рентне оподаткування.

Список використаних джерел.

1. Економічна статистика. Навколишнє природне середовище. Держстат України. Експрес-випуски. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ns.htm (дата звернення 10.11.2021 р.).

2. Індекси цін виробників промислової продукції у 1991-2019 рр. Держстат України, 1998-2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ct/cn_rik/icv/icv_u/icvpm_u.html (дата звернення 10.11.2021 р.).
3. Індекс промислового виробництва. Держстат України, 1998-2021. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial/> (дата звернення 10.11.2021 р.).
4. Інформація щодо виконання Державного та Зведеного бюджетів України за 2015-2018 роки. URL: <https://mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets> (дата звернення 11.11.2021 р.).
5. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2019 рік: Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2019-rik> (дата звернення 11.11.2021 р.).
6. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2020 рік: Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2020-rik> (дата звернення 11.11.2021 р.).
7. Сучек С. Екологічне оподаткування: європейський досвід та перспективи його застосування в українських реаліях. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. Вип. 3. С. 85-93. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-03-85-93> (дата звернення 11.11.2021 р.).
8. Канонішена-Коваленко К., Шевченко Л. Екологічний податок в Україні від А до Я. Київ: Фондація «Відкрите Суспільство», 2017. 105 с. URL: https://osf.org.ua/data/blog_down/Ecology_Tax_from_A_to_Z_2017.pdf (дата звернення 11.11.2021 р.).
9. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (дата звернення 11.11.2021 р.).
10. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження Кабінету міністрів України від 8 листопада 2017 р. 820 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 11.11.2021 р.).
11. Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» № 5600. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72106 (дата звернення 11.11.2021 р.).

References.

1. Economic statistics. Environment (2021), State Statistics Service of Ukraine. Express issues available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ns.htm (Accessed 10 November 2021).
2. Producer price indices of industrial products in 1991-2019 (2021), State Statistics Service of Ukraine available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ct/cn_rik/icv/icv_u/icvpm_u.html (Accessed 10 November 2021).
3. Industrial production index (2021), State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial/> (Accessed 10 November 2021).
4. Information on the implementation of the State and Consolidated Budgets of Ukraine for 2015-2018 (2021), Website of the Ministry of Finance of Ukraine available at: <https://mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets> (Accessed 11 November 2021).
5. Annual Report on the Execution of the State Budget of Ukraine for 2019 (2021), State Treasury Service of Ukraine. Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2019-rik> (Accessed 11 November 2021).
6. Annual report on the execution of the State Budget of Ukraine for 2020 (2021) State Treasury Service of Ukraine available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2020-rik> (Accessed 11 November 2021).
7. Suchek, S. (2018), "Environmental taxation: European experience and prospects for its application in Ukrainian realities". *Economic Journal of Lesya Ukrainka Eastern European National University*, 3, pp. 85-93 available at: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-03-85-93> (Accessed 11 November 2021).
8. Kanonishena-Kovalenko K., Shevchenko L. (2017), Ecological tax in Ukraine from A to Z. Kyiv: Open Society Foundation. 105 p. available at: https://osf.org.ua/data/blog_down/Ecology_Tax_from_A_to_Z_2017.pdf (Accessed 11 November 2021).
9. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), Law of Ukraine "On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period up to 2020" available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (Accessed 11 November 2021).
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Order "On approval of the National Waste Management Strategy in Ukraine until 2030" available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text> (Accessed 11 November 2021).
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2021) Draft Law "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Ensuring Balance of Budget Revenues" № 5600 available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72106 (Accessed 11 November 2021).

Стаття надійшла до редакції 20.11.2021 р.